

NIKU Prosjektnummer: 1020539

Prosjektnavn: Bergen katedralskole, M-bygget

RA prosjektreferanse: 13/02783

Askeladden ID: 89049

Prosjektbeskrivelse ved: A. R. Dunlop

Formål: arkeologisk tilsyn av graving i forbindelse med oppføring av M-bygget, Bergen katedralskole i bydelen Vågsbunnen, Bergen

1. Innledning

Det vises til oppdragsbestilling datert 6.5.2015 fra Riksantikvaren. Oppdraget gjelder arkeologisk tilsyn av grunnboringer og graving i forbindelse med oppføring av M-bygget ved Bergen katedralskole (gnr. 166, bnr. 531, Bergen) i bydelen Vågsbunnen, og tiltakshaver er Hordaland fylkeskommune, Eiendomsseksjonen.

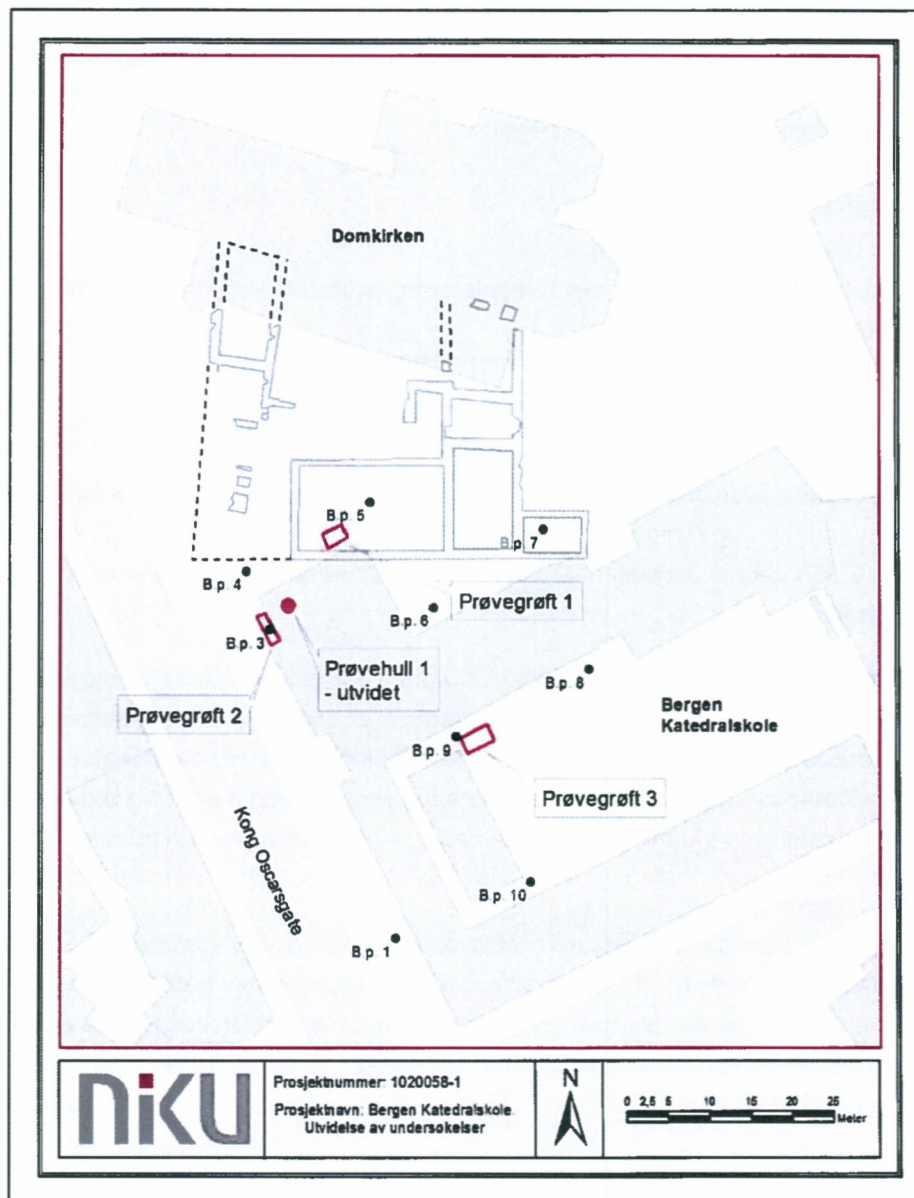
I oppdragsbestillingen har Riksantikvaren bedt NIKU om å utarbeide forslag til prosjektbeskrivelse og budsjett for den nødvendig arkeologiske undersøkelsen i forbindelse med tiltakene, inklusiv dokumentasjon av eventuelle intakte kulturlag i borehullene og uttak av prøvemateriale til vurdering av bevaringstilstand og -forhold i området. Videre har Riksantikvaren bedt NIKU om å vurdere behovet for etablering av systemer for miljøovervåking av grunnvannsforholdene.

Problemstillinger

Hovedformålet blir å påse at tiltakene ikke medfører inngrep i automatisk fredete kulturminner, og arkeologen vil kunne være behjelpelig med å identifisere alternative løsninger dersom gravearbeidet avdekker automatisk fredete kulturminner. Derneft vil man fokusere på identifisering og datering av intakte arkeologiske levninger.

2. Arkeologiske opplysninger

Det planlagte nybygget ligger innenfor det sammenhengende automatisk fredete kulturminnet *Middelalderbyen Bergen* og befinner seg ikke langt fra området hvor fransiskanerklosteret lå i middelalderen, like sør for dagens Domkirken (cf. fig. 1). Det er funnet middelalderske kulturlag inne i H-bygget og utenfor H-byggets vestre hjørne (Hobæk 2014).

Figur 1. Lokaliserte bygningsrester fra fransiskanerklosteret sør for Domkirken, samt plasseringen til prøvegrøfter og grunnboringer utført i 2014; M-bygget er den grå firkanten mellom B.p. 9 og B.p. 10.

Imidlertid viste forundersøkelsen foretatt høsten 2014 (tre naverboringer: betegnet B.p. 8, B.p. 9 og B.p.10; og en prøvegrøft: Prøvegrøft 3) at plassen sørøst for H-bygget høyst sannsynlig ikke inneholder store mengder med intakte kulturlag. Det følgende er et utdrag fra rapporten (Hobæk 2014: 14-15):

Prøvegrøft 3 ble lagt sør for hovedbygningen, inne på nedre skoleplass. Formålet var å avklare om situasjonen i dette området var tilsvarende inne i bygningen med bevarte kulturlag under omrotede masser, eller om massene var forstyrret helt ned til naturbakke. Totalt ble det åpnet 3,5 x 2 meter, grøften var noe smalere mot bunnen med dybde 1,9 meter. De øverste 30 cm i grøften besto av moderne masser, med asfalt øverst og deretter pukk. Pukken inneholdt også noe tegl og jord. I grøftens søndre langside ble det renset opp en profil i ca. 1,5 meters lengde. Her lå et lag med mørk brun jord med klebrig, organisk konsistens under de moderne massene. Laget var 40-50 cm tykt og inneholdt fin sand, silt og småstein, samt mye murstein av varierende type, biter av rødtegl, dyrebein og mye skjell – både østers og sandskjell. Det ble også observert fragmenter av etterreformatorisk og moderne keramikk, og to større skår fra etterreformatorisk tid ble tatt inn.

Det ene av disse er bunn av en krukke i lyst steingods (BRM 1065/4) og det andre et skår i rødgoods med grønn og hvit dekor, trolig av type trønderkeramikk (BRM 1065/5). Laget inneholdt også flekker og lommer av oppsmuldret mørtel med økende mengde mot bunn av laget.

Neste lag var 70-80 cm tykt og minnet mye om laget over, men inneholdt i tillegg mye stor stein av varierende form. Ingen av disse var tilhugget, men mange av dem hadde rester av mørtel og det lå mye mørtel både mellom dem og spredd i laget ellers. Trolig representerer dette rivningsmasser fra bispegården som måtte gi plass for Katedralskolens hovedbygning i 1839, der deler av klostermurene inngikk. Det ble observert fragmenter av tegl i hele laget, og der var en del trerøtter og murstein. Mot bunn av laget ble det funnet et skår av moderne hvitt steingods. Under dette, på ca. 1,5 meters dybde kom et lag som besto av sand og småstein. Øvre del av dette laget var brun til rødbrun, med gradvis overgang til mer gulbrun farge nedover i laget. Laget ble oppfattet som naturlige masser, og ble ikke avgrenset i dybde.

I nordre langsida av grøften lå bunnen av det nederste, omrotede kulturlaget på flate heller lagt på rekke. Disse viste seg å være toppen av en kisteveit som gikk øst-vest i nordre side av grøften. Tre dekkheller i kisteveiten var synlige, en målte 0,5x1 meter, de to øvrige gikk inn i profiler øst og vest i grøften og ble bare delvis avdekket. Søndre langsider av dekkhellene hvilte på mindre, kantstilte heller, og indre hulrom i veiten var ca. 25x50 cm. Dekkhellene lå på 1,5-1,6 meters dybde ned fra asfalt. Kisteveiten så ut til å være gravd ned i naturlige masser, og lagene over den bar preg av omroting i nyere tid. Området sør for hovedbygningen er dermed forstyrret helt ned til naturlige masser.

Det er i hvert fall ikke gjort funn av bygningsrester og/eller gravplass tilhørende klosteret eller eventuelle driftsbygninger tilknyttet klosteret.

3. Omfang, fremgangsmåte & beregningsgrunnlag

Omfang

I forbindelse med opprustning av Bergen katedralskole, har Sweco AS søkt på vegne av tiltakshaver Hordaland fylkeskommune, Eiendomsseksjonen, Riksantikvaren om tillatelse til å etablere et nybygg, M-bygget, mellom hovedbygget (H-bygget) og klasserombygget (K-bygget) ved Bergen katedralskole. M-bygget planlegges som en egen bygning på tre etasjer uten kjeller. På bakgrunn av at det er pågående setninger i området, er pelefundamentering blitt valgt som den mest aktuelle fundamenteringsmetoden. Fundamenteringen er planlagt utført med borede stålkjernepeler, opptil 22 i antall (endringer kan forekomme etter at detaljprosjekteringen er blitt gjennomført).

Gulvnivå på grunnplanet skal tilpasses H-bygget, noe som innebærer at M-byggets tomt må senkes ned til gatenivå (ca. 7,70 meter over havet). Terrenget på tomten ligger i dag ca. 1 meter over gatenivå. I tillegg må det graves for å få plass til pelehoder og ringmurer/bærebjelker/dekke under gulvnivå; ved disse punkter vil det bli gravd ned ytterligere 50-60 cm.

Fremgangsmåte

Når det gjelder borearbeidet, vil det trolig ikke bli utført som naverboring, men det kan hende at noe jord vil bli brakt opp til overflaten under boring og kan da granskes av arkeolog for å forsøke å avgjøre om det dreier seg om kulturlag. Med tanke på gravedybden til gravearbeidet, og med tanke på at det trolig ikke er mye kulturlag på tomten, finnes det etter NIKUs skjønn ingen grunn til å kreve at borearbeidet blir foretatt som naverboring.

Selve gravearbeidet foretas hovedsakelig med maskin, delvis under anvisning av arkeolog, mens arkeolog vil renske og granske mulige intakte kulturlevninger manuelt. Arkeologiske levninger registreres etter standardmetoder anvendt ved NIKU distriktskontor Bergen; imidlertid vil omfanget

av registreringsarbeidet tilpasses den aktuelle situasjonen. Riksantikvaren varsles dersom arbeidet medfører konflikt med automatisk fredete kulturminner, og arbeidet stanses mens Riksantikvaren vurderer situasjonen.

Entreprenøren som er ansvarlig for gravearbeidet må foreta kabelpåvisning osv. i forkant av arbeidsoppstart.

Vurdering av behov for miljøovervåkning

Det er ingen indikasjoner på at det finnes høyorganiske kulturlag på tomten. Det er heller ingen indikasjoner på at grunnvannstanden vil befinne seg over toppen av naturlige avsetninger i dette området. Forutsetningene for etablering av miljøovervåkning er derfor ikke til stede, og det samme gjelder for uttak av jordprøver for analyse i forhold til bevaringstilstand og -forhold.

Beregning av feltarbeidstid

Det er et forholdsvis begrenset areal, så det estimeres at gravearbeidet vil ta ca. fire arbeidsdager, og til det legges én arbeidsdag for tilsyn ved et utvalg av grunnboringene: totalt fem arbeidsdager.

4. Administrativt

Overfor Riksantikvaren, påtar NIKU seg gjennomføringen av dette prosjektet, under ledelse av A. R. Dunlop, prosjektleder ved NIKUs distriktskontor Bergen. Prosjektet administreres hovedsakelig fra NIKUs distriktskontor Bergen.

Bergen, 29.5.2015

Rory Dunlop
prosjektleder, NIKU

Henvisninger

Hobæk, H. 2014. Bergen Katedralskole. Utvidelse av forundersøkelser. Bergen kommune, Hordaland 2014. – NIKU Oppdragsrapport 182/2014.

10/6-15
Hanne Klette Møldring

BUDSJETT - SÆRSKILT GRANSKING/SÆRSKILTE TILTAK ETTER KML § 10

Utførende instans	Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
Tiltakskode/prosjektnr.	13/02783-24; 1020539
Prosjektnavn	Bergen katedralskole, M-bygget
Sted/gård, kommune, fylke	Gnr. 166, bnr. 531, Bergen, Hordaland
Kulturminnetype/objekt(er)	Middelalderby
Askeladden ID nr.	89094
Tidsramme i felt	5 arbeidsdager
Prosjektansvarlig	A. R. Dunlop
Tiltakshaver	Hordaland fylkeskommune, Eiendomsseksjonen
Adresse	Postboks 7900, 5020 Bergen

Dato: 29.05.2015

LØNNSUTGIFTER *)

					Sum	Summering
Forarbeid						
Prosjektleder/-ansvarlig	I.tr. 66	5,0 timer	á kr 292,70		1 463,50	
Utgravningsleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Feltleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Innmåling/GIS	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Avdelingsleder	I.tr. 70	0,5 timer	á kr 315,20		157,60	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Feltarbeid						
Prosjektleder/-ansvarlig	I.tr. 66	37,5 timer	á kr 292,70		10 976,25	
Utgravningsleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Feltleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Innmåling/GIS	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Feltarbeolog	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Andre lønnsutgifter, skifttillegg mv. (Ska spesifiseres i budsjettforklaring el.l.)						0,00
Etterarbeid						
Prosjektleder/-ansvarlig	I.tr. 66	23,0 timer	á kr 292,70		6 732,10	
Utgravningsleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Feltleder	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Innmåling/GIS	I.tr. 61	2,0 timer	á kr 266,60		533,20	
Avdelingsleder	I.tr. 70	1,0 timer	á kr 315,20		315,20	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Naturvitenskap/øvrig kompetanse **)						
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Andre lønnsutgifter						
Formidling	I.tr. 66	1,0 timer	á kr 292,70		292,70	
Interne styringsgr.medl.	I.tr.	timer	á kr 0,00		0,00	
Felttillegg	pers.	døgn	á kr		0,00	
Direkte lønnsutgifter						20 470,55
Påslag for 60 % fakturerbar tid						13 647,03
Sum lønn						34 117,58
Sosiale utgifter - (legg inn %-sats) 40,00 % av direkte lønnsutgifter						13 647,03
Sum lønn og sos. utg.						47 764,62
Overhead 60 % av lønn og sosiale utgifter						28 658,77

SUM samlede lønnsutgifter (lønn+ sos. utg. + overhead)**kr 76 423**

forts. neste side

DRIFT		Sum	Summering
Diett-/nattillegg			
Diett m/overn. (feltsats)	dager á kr		0,00
Nattillegg (feltsats)	netter á kr		0,00
Diett m/overn. (stat.reg.)	dager á kr	710,00	0,00
Nattillegg (stat.reg.)	netter á kr	730,00	0,00
Diett 6 -12 t (stat.reg.)	dager á kr	280,00	0,00
Diett 12 t u/overn.(stat.reg)	dager á kr	520,00	0,00
Hotell, legitimert	netter á kr	1 650,00	0,00
Administrativ forpl.	døgn á kr		0,00
			0,00
Reiseutgifter **)			
Kjøregodtgjørelse (pr.km)	km á kr	4,10	0,00
Bil leie (dag/uke/mnd.)			0,00
Offentlig transport (fly, tog osv.)			0,00
			0,00
Utstyr m.m. **)			
Større/tyngre utstyr			0,00
Småutstyr/arb.klær/verneutst.			3 056,94
Brakkeleie inkl. frakt			0,00
Toalettleie inkl. frakt			0,00
Leie av totalstasjon/CPOS	1 uke á kr. 3 500,00 pr. uke		3 500,00
			0,00
			6 556,94
Innkjøpt konsulentbistand, og tjenester **)			
Konservering			6 146,00
Miljøovervåking			0,00
C-14 prøver	2 prøver á kr. 3 000,00 pr. datering		6 000,00
Naturvitenskap **)			0,00
Gravemaskin			0,00
Eksterne styringsgruppe medlemmer			0,00
Drift styringsgruppemøter			0,00
Trykkeutgifter			0,00
			0,00
			12 146,00
Uforutsett	Inntil 10 % av samlede lønnsutgifter		7 642,34
SUM samlede driftsutgifter			kr 26 345
SUM TOTAL			kr 102 769

*) Føy til ytterlige stillingskategorier om nødvendig

**) Spesifiser/legg til. Legg ved underbilag ved behov

Sted/dato:

Bergen, 29/5-15

Signatur:

Romy Dunlop

10/6-15
Hannelore R. Moldung